

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา
2. มาตรฐานการศึกษา
3. การรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา
4. แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
5. จุดหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติหรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 79) การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality assurance) กับการควบคุมคุณภาพ (Quality control) สองคำนี้มักมีการใช้แทนกันอยู่เสมอ ความแตกต่างในคำสองคำนี้อยู่ที่การสื่อความหมายถึงวิธีการจัดการในเรื่องคุณภาพการควบคุมคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนรากฐานของ “การแก้ไข” ขณะที่การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนรากฐานของ “การป้องกัน” ในด้านการให้คำนิยามของคำ “คุณภาพ” การควบคุมคุณภาพให้ความหมายว่าเป็นเรื่องของความดี ความงาม แต่การประกันคุณภาพให้ความหมายในแง่มุ่งของการบรรลุความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า (นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม) และสอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกันคุณภาพ

จึงเป็นวัฒนธรรมใหม่เปลี่ยนมิติจากการเป็นผู้มีอำนาจกำหนดคุณภาพและผู้ควบคุมมาเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปลี่ยนจากระบบพึ่งพามาเป็นการอาศัยซึ่งกันและกัน โดยทุกคนรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องมีร่วมกัน เปลี่ยนวิธี การทำงาน จากการแสวงหาวิธีการใหม่หลังจากเกิดการสูญเสียขึ้นแล้วมาเป็นการสร้างวิธีการที่ถูกต้อง ให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกให้มากที่สุด เพื่อลดโอกาสที่ผลผลิตจะไม่เป็นไปตามคุณภาพที่วางไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1-2)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดไว้เป็น 3 ข้อ คือ

1. รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหารงาน งานวิชาการ งานประมาณ บุคลากร และทรัพยากรให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท
2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
3. โรงเรียนต้องแสดงภาวะหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียน และผู้ปกครอง ตามมาตรฐานกำหนด ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

2. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

2.1 การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ประการ ประกอบด้วย (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 79)

2.1.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำ การศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย

- 1) การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัย และกระบวนการ
- 2) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษา ต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานิเทศก์ และผู้บริหารทางการศึกษาและการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.1.2 การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา (Quality audit and intervention) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพ การศึกษาประกอบด้วย

- 1) การประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา และการจัดทำรายงาน

ของสถานศึกษาต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตาม และตรวจสอบของสถานศึกษา (Internal audit)

- 2) การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (External audit)
- 3) มาตรการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษา ที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Quality intervention)

2.1.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality assessment) คือ กระบวนการหรือ แนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษามาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

- 1) กระบวนการคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (External school review)
- 2) การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม หรือการประเมินคุณภาพการศึกษา (Total quality assessment)

การดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน กระบวนการแทรกแซงคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรมการควบคุมคุณภาพการศึกษา และในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

2.2 นโยบายให้มีการประกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาดำเนินการอย่างมีระบบมีแบบแผน เป็นระบบในการพัฒนา ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามาตรฐานการศึกษาที่กำหนด จากกระทรวงศึกษาธิการ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุถึงการประกันคุณภาพภายในว่า ดำเนินการโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2549 : 17)

2.2.1 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

2.2.2 ส่งเสริมให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาร่วมกัน

2.2.3 สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น ระหว่างเสรีภาพในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของส่วนภูมิภาคกับกรอบการดำเนินการที่ส่วนกลางกำหนด

2.2.4 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีระบบและต่อเนื่อง

3. มาตรการการประกันคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้นโยบายบรรลุความสำเร็จเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดนโยบาย ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1-5)

3.1 พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลไกของระบบการควบคุมคุณภาพ ระบบการตรวจสอบและพัฒนา และระบบการประเมินคุณภาพ

3.2 ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานตามกระบวนการที่จะเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา

3.3 จัดตั้งองค์กรรับผิดชอบดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระบบเครือข่ายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยโครงสร้างขององค์กรประกอบด้วยข้าราชการในสังกัด ข้าราชการนอกสังกัด ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน

3.4 พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งคู่มือ และเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้ส่วนภูมิภาคปรับขยายจากกรอบของส่วนกลางได้

3.5 พัฒนานุเคราะห์ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมดำเนินงาน

3.6 จัดให้มีการประเมินคุณภาพทั้งระบบ เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษาประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทุก 3 ปี และมีการปรับปรุงพัฒนามาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกในทุก 5 ปี หรือ 1 ครั้งในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี

4. เป้าหมาย

4.1 บุคลากรทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา และสามารถดำเนินการตามนโยบายได้

4.2 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 ทุกโรงเรียนมีกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

4.3 โรงเรียนที่ได้รับคุณภาพตามกรอบมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้รับรองประกันคุณภาพ

5. กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ใช้กรอบความคิดเดียวกันกับการประกันคุณภาพของกระทรวง
ศึกษาธิการ แต่ได้ปรับรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนขึ้นให้สอดคล้องกับนโยบาย และ
การดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ กระบวนการ
ประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3
ขั้นตอน แต่ละขั้นมีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
2544 : 1-12)

ขั้นตอนที่ 1 การควบคุมคุณภาพมีกิจกรรมสำคัญ คือ

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐาน
โรงเรียนที่เป็นแกนกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาปรับขยายเกณฑ์
มาตรฐานเพื่อลงสู่การปฏิบัติ และให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
2. พัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐาน โดยจัดทำแผนการดำเนินงาน เตรียมความ
พร้อมทางด้านปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งบุคลากร

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญ คือ

1. ตรวจสอบภายในโดยให้โรงเรียนทำการประเมินตนเองในระหว่าง
การดำเนินงานตามแผน และเมื่อสิ้นสุดแผน
2. ตรวจสอบภายนอกโดยใช้กระบวนการนิเทศ 100 % เป็นยุทธศาสตร์หลัก
3. ช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียน โดยระดมกำลังจากทุกระดับ
หน่วยงานกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน
4. โรงเรียนใช้ผลการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกทำการปรับปรุง
โรงเรียนและตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่สูงขึ้นกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพมีกิจกรรมสำคัญ คือ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาทำการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกโรงเรียน และทุก 3 ปี

มาตรฐานการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และนโยบายด้านการศึกษาของ
รัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ต่างมีอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมโดยให้
เป็นสังคมแห่งความรู้และเพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษาพัฒนา

คนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจ ฐานความรู้ที่พึงประสงค์ (มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน รอบ 2 (พ.ศ. 2549-2553) (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2549 : 3)

อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็กปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ตั้งแต่วัย การศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคม ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถ ตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่า การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัย สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนสามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ และสามารถ แข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์ และหลักการในการจัดการศึกษาดังกล่าว สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาชาติไว้ 3 มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 18 มาตรฐาน 84 ตัวบ่งชี้ มาตรฐาน เพื่อการประเมินภายนอก 14 มาตรฐาน 54 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ (มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การ พิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบ 2 (พ.ศ. 2549- 2553) (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2549 : 46-47)

1. มาตรฐานการศึกษาชาติ

1.1 มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมือง และพลโลก

1.2 มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา

1.3 มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้

2. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการอ่านสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

2.2 มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อม และการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

2.4 มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา
ในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทาง
ศาสนาสถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

3. มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก

3.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี
และกีฬา มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่คิดสังเคราะห์
มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการอ่าน สามารถทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

3.2 มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ
และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี
ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3 มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหาร
จัดการ

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหาร
อย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

การรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา

1. ความสำคัญของรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา

นับแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ (20 สิงหาคม 2542) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับได้ให้ความสนใจ และมีความคาดหวังกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับการจัดการศึกษาของประเทศ ทั้งในด้านการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารและคุณภาพการศึกษา ที่จะส่งผลให้ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ในปัจจุบันสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาเริ่มมีความเข้าใจและตื่นตัวที่จะดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามากขึ้น หน่วยงานในส่วนกลาง หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่กำกับดูแลในพื้นที่หลายแห่งได้ดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เช่น จัดทำเอกสารให้ความรู้กับบุคลากรเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา การกำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน การพัฒนาให้สถานศึกษามีกระบวนการประกันคุณภาพภายใน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการประเมินภายใน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 14) ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในไว้ในหมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก สาระบัญญัติดังกล่าว เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุ

เจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจแก่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปว่า ลูกหลานจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยในการดำเนินการตามแผนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้นก็จะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามเป้าหมายตลอดเวลา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด สถานศึกษาต้องจัดทำรายงานผลการประกันคุณภาพภายในให้เรียบร้อยก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่ของทุกปี โดยแสดงผลการประเมินคุณภาพการศึกษา แนวทางหรือแผนงานในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป แล้วเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่กระทรวงกำหนดและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ตลอดจนสาธารณชน โดยจัดทำรายงานและสรุปปีประกาศไว้ที่สถานศึกษา แจ้งให้ผู้ปกครองและเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้รับทราบ รวมทั้งมีรายงานที่ละเอียดครบถ้วนพร้อมที่จะให้ผู้สนใจขอดูได้ตลอดเวลา

2. หลักสำคัญของระบบประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดและพัฒนาความรู้ความสามารถ รวมถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพโดยมีความสอดคล้องกับความต้องการ เป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมซึ่งในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษานั้น มีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน

2.2 การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานเป็นการประเมินตนเองของสถานศึกษา และนำผลที่ได้จากการตรวจสอบ ทบทวนการดำเนินงานมาวางแผนปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรคุณภาพและต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานทุกปี และการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งถือว่าเป็นการประเมินภายใน

2.3 การประเมินและรับรองคุณภาพ

สถานศึกษาต้องรับการประเมิน โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์การมหาชน อย่างน้อย 1 ครั้ง ทุก 5 ปี เป็นการประเมินภายนอก

3. วัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

3.1 เป็นเอกสารที่แสดงผลการตรวจสอบตนเองของสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาโดยยึดแนวทางการตรวจสอบตามมาตรฐาน และตัวชี้วัดในระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษาและการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา

3.2 เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป

3.3 เพื่อให้สถานศึกษามีข้อมูลในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการประเมิน และรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

3.4 เพื่อรับผิชอบในผลการจัดการศึกษา ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัด สาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อสิ้นปีการศึกษา

4. แนวทางการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 14) มาตรา 47 และมาตรา 48 ซึ่งว่าด้วยการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตลอดจนคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของระบบประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผน และมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้วในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องทำรายงานผลการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มได้รับทราบ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครอง หรือชุมชนหน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและพร้อมที่จะรับการประเมินภายนอก

5. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองมีเนื้อหาสาระที่ต้องการนำเสนอ 2 แบบ

ขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้รับข้อมูล แบบแรก เป็นการรายงานที่มีรายละเอียดครบถ้วนเน้นในเชิงวิชาการ เพื่อใช้สำหรับรายงานหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก ส่วนแบบที่สอง เป็นการรายงานสรุปผล เพื่อเผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน โดยนำเสนอในลักษณะการบรรยาย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และมีความยาวไม่มาก จึงทำให้ผู้ปกครองรับทราบข้อมูลของสถานศึกษาได้มากขึ้น

6. ขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

6.1 การเตรียมการ

6.1.1 ประชุมวางแผนการจัดทำรายงานในเรื่องเกี่ยวกับช่วงเวลา รายละเอียดการรายงาน ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

6.1.2 กำหนดรูปแบบรายงานผลการประเมินตนเองให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

6.1.3 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สถานศึกษาคควรแต่งตั้งคณะทำงานจากบุคคลผู้รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

6.1.3.1 ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานแผนงาน/งานวิชาการของสถานศึกษา

6.1.3.2 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

6.2 การรวบรวมและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

รวบรวมผลการดำเนินงาน และผลการประเมินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปี ดังนี้

6.2.1 รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี รวมทั้งนโยบายเร่งด่วนของหน่วยงานต้นสังกัดและกระทรวงศึกษาธิการที่ครอบคลุมผลการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา

6.2.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการดำเนินงาน จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

6.2.3 ออกแบบการนำเสนอรายงาน ตามสาระสำคัญให้ครอบคลุมการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา

6.3 การเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง

เนื้อหาสาระที่นำเสนอในรายงานผลการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ควรมีหัวข้อ ดังนี้

6.3.1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของสถานศึกษา เช่น ประวัติและความเป็นมาของสถานศึกษา สถานที่ตั้ง สังกัด หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน โครงสร้างการบริหารงานข้อมูลผู้บริหารและบุคลากร จำนวนผู้เรียน งบประมาณ รวมทั้งข้อมูลสภาพชุมชน อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง

6.3.2 วิสัยทัศน์ เป้าหมาย มาตรฐาน และแผนงานของสถานศึกษา

6.3.3 ผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวชี้วัด โดยแต่ละตัวชี้วัดควรรายงานเกี่ยวกับเป้าหมายการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และผลการดำเนินงานเมื่อเทียบกับเป้าหมายนอกจากนี้ในแต่ละมาตรฐานควรรายงานข้อเสนอจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง และแนวทางแก้ไขด้วย

6.3.4 สรุปผลการประเมินของมาตรฐานแต่ละด้าน คือ ผู้เรียนด้านกระบวนการและด้านปัจจัย โดยในแต่ละด้านควรบอกถึงจุดเด่น เงื่อนไขที่ทำให้สำเร็จ จุดที่ต้องปรับปรุง สาเหตุและแนวทางแก้ไขปรับปรุงด้วย

6.3.5 ภาคผนวก อาจมีรายงานเกี่ยวกับวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล หากเป็นที่ต้องการของหน่วยงานต้นสังกัด

คณะผู้จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ควรเป็นแกนนำหรือผู้มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพอสมควร ซึ่งจะทำให้สามารถสรุปผลการประเมินได้ถูกต้อง การจัดทำรายงานควรดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้ เร็ว ๆ ก่อนสิ้นปีการศึกษา เพราะจะทำให้เสร็จทันตามกำหนดเวลาโดยไม่เร่งรีบ สามารถจัดส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดทันเวลา และเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบผลการดำเนินงาน

7. รูปแบบการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

รูปแบบการจัดทำรายงาน อาจมีความหลากหลายตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของการประเมินภายใน ทั้งนี้เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และการประเมินเพื่อสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา จุดเด่นจุดด้อยของการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขปัญหาคตามสาเหตุของปัญหา และแนวทางการส่งเสริมพัฒนางานให้ได้มาตรฐาน ซึ่งควรมีสาระสำคัญ ดังนี้

7.1 เนื้อหาโดยสังเขปอ่านเข้าใจง่าย กระชับ สามารถนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบ หรือนำเสนอในรูปแบบกราฟ ตาราง ตามที่เห็นว่าเหมาะสม

7.2 การขอรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินภายนอกควรมีการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในช่วง 5 ปีด้วย

7.3 หลักฐานอ้างอิงเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลการประเมินของสถานศึกษาให้ดำเนินการ ดังนี้

7.3.1 ข้อมูลที่คิดว่ามีความสำคัญและจำเป็นให้บรรจุในรายงานผลการประเมินตนเอง (ฉบับสมบูรณ์)

7.3.2 ตามหลักฐานอ้างอิงที่คิดว่าสำคัญ แต่ไม่สามารถจะบรรจุในรายงานผลการประเมินตนเองได้ สถานศึกษาอาจจัดทำเป็นเอกสารประกอบการอ่านรายงานผลการประเมินตนเอง

7.4 รายงานผลการประเมินตนเองที่ใช้ในสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม แต่สำหรับการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะผู้ประเมินภายนอก ควรมีความยาวประมาณ 20-30 หน้า

8. องค์ประกอบของเนื้อหาในรายงานการประเมินตนเอง

รายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Study report) ควรมีองค์ประกอบหลักของเนื้อหา จำแนกเป็น 4 ตอน คือ

8.1 ข้อมูลพื้นฐาน

8.2 สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา

8.3 ผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา

8.4 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

9. สาระเกี่ยวกับการประเมินผลภายในสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน

9.1 แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลภายในสถานศึกษา (คำสั่ง บทบาท หน้าที่และรูปแบบการดำเนินงานของคณะกรรมการ)

9.2 วิธีการหรือกระบวนการที่ใช้ในการประเมินผลภายในสถานศึกษา
คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การควบคุมคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมรับการประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัด

แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1. แนวคิดทฤษฎีการเกิดคุณธรรม จริยธรรม

1.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psycho-Analytic Theory หรือ PA)

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้เสนอโดย ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud) เชื่อว่าทารกเกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณพื้นฐาน 2 ประการ คือ สัญชาตญาณแห่งชีวิต (Eros) และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Thanatos) ซึ่งสัญชาตญาณพื้นฐานทั้ง 2 ประการนี้ เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดพลังงานทางจิต ซึ่งกระจายกันไปทำงานในระบบบุคลิกภาพ 3 ระบบ คือ อิด (Id) อีโก (Ego) และซูเปอร์อีโก (Super-Ego) ระบบของบุคลิกภาพทั้ง 3 นี้ได้พัฒนาขึ้นมาพร้อมกัน แต่จะพัฒนาไปตามขั้นตอน กล่าวคือ (จันทน์ อาศิริวัจน์. 2530 : 16-27)

อิด (Id) เป็นระบบที่ติดตามตัวทารกมาตั้งแต่แรกเกิด หน้าที่หลักของอิดคือ การใช้พลังงานจิตไปในการตอบสนองต่อความต้องการตามสัญชาตญาณ อิด ทำงานตามหลักการแสวงหาความสุขให้กับทารกขณะเดียวกันก็พยายามหลบหลีกสถานการณ์ที่จะก่อให้เกิดความทุกข์ แต่ในสภาพความเป็นจริงการทำงานของอิดอย่างเดียว ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของทารกได้เสมอไป

อีโก (Ego) จึงพัฒนาขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการคิด และการวางแผนตอบสนองความต้องการของอิด โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

ซูเปอร์อีโก (Super-Ego) เป็นระบบที่สามของบุคลิกภาพ เรียกว่าเป็นระบบควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ซูเปอร์อีโกพัฒนาขึ้นมาเมื่อเด็กมีอายุระหว่าง 3-6 ขวบ ในซูเปอร์อีโก ยังมีระบบย่อยอีกสองระบบที่พัฒนาขึ้นมาควบคู่กัน ระบบหนึ่งเรียกว่าอีโกไอดีล (Ego-Ideal) เป็นระบบที่เด็กจดจำการกระทำที่พ่อแม่บอกว่าดีและควรกระทำไว้ อีกระบบหนึ่ง เรียกว่า มโนธรรม (Conscience) เป็นระบบที่เด็กจดจำการกระทำที่พ่อแม่บอกว่าไม่ดี และไม่ควรกระทำไว้ ระบบย่อยทั้งสองระบบนี้จะคอยควบคุมการกระทำของเด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อใดที่บุคคลทำให้สิ่งที่ดี อีโกไอดีล ก็จะให้รางวัล ทำให้บุคคลเกิด, ความภาคภูมิใจในตนเองแต่เมื่อใดที่บุคคลกระทำในสิ่งที่ไม่ดี มโนธรรม ก็จะลงโทษทำให้บุคคลเกิดความสำนึกผิดขึ้นมา จึงกล่าวได้ว่า ซูเปอร์อีโก ช่วยให้เด็กสามารถควบคุมตนเองทางจริยธรรมได้ เหมือนกับที่พ่อแม่เคยควบคุมตน โดยใกล้ชิดมาก่อน ฟรอยด์เชื่อว่าการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กเริ่มจากช่วงเวลาที่เด็กกำลังพัฒนาอีโก ในช่วงเวลานี้เด็ก

ต้องการที่พึ่งพาของพ่อแม่เป็นอย่างมาก และต้องการความรักจากพ่อแม่ แต่บางครั้งเด็กก็ทำตัวแตกต่างไปจากที่พ่อแม่ต้องการซึ่งทำให้พ่อแม่ไม่พอใจ แต่บางครั้งเด็กกลัวว่าตนจะสูญเสียความรักจากพ่อแม่ไป จึงหันมาปฏิบัติตนตามอย่างหรือถอดแบบของพ่อแม่ พอสรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้มีส่วนเชื่อมโยงกับแนวทางการศึกษาแบบบาไฮ ซึ่งมุ่งเน้นให้ครู มีความรัก และความเมตตา รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนควบคุมตนเองได้

1.2 ทฤษฎีกระจ่างค่านิยม (Value Clarification Theory หรือ VC)

หลักสำคัญของทฤษฎีกระจ่างค่านิยม คือ การช่วยบุคคลให้มีความกระจ่างแจ้งในค่านิยมที่ตนยึดถือหรือเชื่อว่าถูกต้องหรือควรจดจำ เป็นกระบวนการที่จะทำให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในจริยธรรมของตนเอง รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนยอมรับความรู้สึกและความคิดด้วยตนเองภายในสถานการณ์ที่กำหนด ผลที่จะได้จากกระบวนการนี้ว่าจะเอื้อให้ความคิดกับการกระทำสอดคล้องและสัมพันธ์กัน เทคนิคที่ใช้ในการทำค่านิยมให้กระจ่าง คือ การให้คำถามหรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้แต่ละคนบอกความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา รวมถึงการถามคำถามหรือวิเคราะห์ผลของพฤติกรรมที่แสดงออก พอสรุปได้ว่าทฤษฎีนี้มีส่วนเชื่อมโยงกับแนวทางการศึกษาแบบบาไฮ เพราะมีการใช้เทคนิคการกระตุ้นให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามและหาคำตอบเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ ฝึกการค้นหาคำความจริงด้วยตนเองอย่างอิสระ

1.3 ทฤษฎีปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior Modification Theory หรือ BM)

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีปรับเปลี่ยนพฤติกรรม คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นในอนาคต พฤติกรรมที่แสดงออกไปแล้วได้รับผลเป็นที่พึงพอใจจะมีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมนั้นอีก โดยเงื่อนไขของการเสริมแรง (Reinforcement) แต่ถ้าหากพฤติกรรมใดที่แสดงออกไปแล้วไม่เป็นที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มว่าจะไม่เกิดอีกภายใต้เงื่อนไขของการลงโทษ (Punishment) ซึ่งหมายถึงการให้สิ่งที่ไม่พึงพอใจเพื่อลดหรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าหากต้องการให้เกิดพฤติกรรมใดก็ให้ใช้วิธีลงโทษ พอสรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้มีส่วนเชื่อมโยงกับแนวทางการศึกษาแบบบาไฮ ซึ่งเชื่อว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจมีความปรารถนาที่จะบรรลุความสำเร็จในการทำกิจกรรมมากกว่านักเรียนที่ขาดแรงจูงใจนอกจากนั้นในแนวทางการศึกษาแบบบาไฮยังเชื่อในเรื่องของการแก้ไขและการขัดเกลาในสิ่งผิดและส่งเสริมการกระทำที่บริสุทธิ์ วาจาที่ซื่อสัตย์ และความประพฤติที่งดงามที่นำยกย่องสรรเสริญ

1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory : SL)

หลักสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม คือ เน้นที่ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ที่เกิดจากการเรียนรู้สำหรับการประเมินความถูก-ผิดของพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เรียนรู้ได้ด้วยการสังเกตสิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์ คำบอกเล่า และบันทึกข้อมูลความรู้จากเอกสารที่มนุษย์ได้เรียนรู้ ทั้งหมดนี้จะสามารถเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของตนได้ วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ คือ การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในรูปแบบของตัวอย่างและคำบอกเล่า การที่มนุษย์ได้มีโอกาสได้สังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นและผลของพฤติกรรมนั้นเขาจะสามารถคาดหมายทำนายเหตุการณ์อื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นใหม่ได้ ฉะนั้นอิทธิพลสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก คือ ครู ครอบครัว เพื่อน เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นจริง คำบอกเล่าและสื่อมวลชนต่าง ๆ ตัวอย่างที่ดี ค้นฉบับที่ดี หรือการกระตุ้นความสนใจที่ดี จะช่วยให้เด็กเลียนแบบได้ดีพอสรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้มีส่วนเชื่อมโยงกับแนวทางการศึกษาแบบบาไฮ ซึ่งเน้นการสอนด้วยการเป็นแบบอย่าง โดยเริ่มต้นที่การสอนตนเองก่อนสอนผู้อื่น เน้นการปรับพฤติกรรมของครูผู้สอนให้มีการเปลี่ยนแปลงจิตใจในจิตใจจนกลายเป็นเจตคติที่ดีงามสูงส่งก่อน แล้วแปลเจตคตินั้นไปสู่การปฏิบัติหรือการกระทำ และจึงค่อย ๆ ประจักษ์กลายเป็นการเปลี่ยนแปลงในสังคม (ศรีธรรม ฐานะภูมิ, 2530 : 339-341)

1.5 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ โคลเบอร์ก พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทางของเพียเจท์ (Piaget) มิได้บรรลุสู่จุดสมบูรณ์เมื่อบุคคลอายุได้ 10 ปี แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่อไปอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11-25 ปี และเชื่อว่าการจัดชั้นพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น จะต้องใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียวนั้น โคลเบอร์ก ได้สรุปพัฒนาการทางจริยธรรมไว้ 6 ขั้นตอน โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 พัฒนาการเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ที่มา : จำนง อาศิริวัจน์. 2530 : 26

ระดับ 1 ก่อนกฎเกณฑ์

ในระดับนี้ บุคคลสนองต่อกฎเกณฑ์ที่กำหนด โดยผู้มีอำนาจเหนือตน และเลือกแสดงพฤติกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น ในระดับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (The punishment and obedience orientation) ผู้มีจริยธรรมในชั้นนี้จะเลือกกระทำหรืองดกระทำสิ่งใดเพราะกลัวถูกลงโทษและยอมปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน การตัดสินใจใดดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนั้น ๆ ว่าทำไปแล้วจะถูกลงโทษหรือไม่ สรุปว่าชั้นนี้ใช้การลงโทษเป็นเหตุผลของเกณฑ์การตัดสินใจ และในชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (The instrumental relativist orientation) การเลือกการกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจให้ตนเท่านั้น ตัดสินการกระทำตามใจตนเองมักเป็นไปในเชิงต้องการรางวัลจากผู้อื่น การที่ทุกคนทำในสิ่งที่เขาต้องการเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แม้การกระทำนั้นจะขัดกับผู้อื่น หรือความไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของสังคม และชอบการแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียมกัน เช่น หนูจะขยันเรียนและจะสอบให้ได้ที่ 1 ถ้าแม่จะซื้อจักรยานให้หนู ในชั้นนี้บุคคลจะใช้การตอบสนองต่อความต้องการของตนเองเป็นเหตุผลหรือกฎเกณฑ์ในการตัดสินใจ

ระดับที่ 2 ตามกฎเกณฑ์

เป็นระดับที่กระทำไปตามความคาดหวังของผู้อื่น การดำเนินและการยกย่องชมเชยจากสังคมเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติ มีการกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตนระดับนี้ยังต้องการการควบคุมจากภายนอก แต่ยังมีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา รวมทั้งสามารถแสดงบทบาทที่สังคมต้องการได้ ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (The interpersonal concordance orientation) ผู้มีจริยธรรมชั้นนี้มุ่งที่จะทำให้ผู้อื่นพอใจ เพื่อให้เขายอมรับเข้าเป็นสมาชิกพรรคพวก ชอบคล้อยตามผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน ทำตามแบบแผนที่คนส่วนใหญ่ยึดถือ สรุปว่าในชั้นนี้ใช้การยอมรับของสังคมเป็นเหตุผลหรือเกณฑ์ในการตัดสินใจ (ทำตามที่คนส่วนใหญ่เห็นชอบ) และชั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (The law and order orientation) บุคคลจะรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมตนจะต้องทำหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดไว้หรือคาดหมายพฤติกรรมที่ถูกต้อง ให้ความเคารพกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมตั้งไว้ ความถูกต้องขึ้นอยู่กับสังคม โดยมีสังคมเป็นตัวกำหนดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สรุปได้ว่าในชั้นนี้ใช้ระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์

เป็นระดับที่บุคคลมีจริยธรรมเป็นของตนเอง ระดับนี้มีการตัดสินใจขัดแย้งโดยนำความคิดมาไตร่ตรองด้วยตนเอง แล้วจึงตัดสินใจไปตามความเห็นว่าเป็นสิ่งใดมีความสำคัญมากกว่ากัน การยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมสากลที่กำหนดขึ้นเป็นที่ยอมรับในทุกสังคม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (The social contract legalistic orientation) ผู้มีจริยธรรมชั้นนี้จะยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังเห็นว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ เมื่อได้ใช้พิจารณาด้วยเหตุผลที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ในชั้นนี้จะใช้สัญญาทางสังคมเป็นเหตุผลเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ (ยอมรับชุมชนเห็นแก่ส่วนรวม) และชั้นที่ 6 หลักการยึดจริยธรรมสากล (The universal ethical principle orientation) ผู้มีจริยธรรมในชั้นนี้ถือว่าความถูกต้องจะต้องตัดสินด้วยจิตสำนึกที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมที่ตนเลือกแล้ว และมีความสมเหตุสมผลที่เป็นสากล โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมของสิทธิมนุษยชน ให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนสรุปได้ว่า ในชั้นนี้ใช้หลักจริยธรรมสากลเป็นเหตุผลหรือเกณฑ์ในการตัดสินใจ

โคลเบอร์ก เชื่อว่าการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาไปตามขั้นจากขั้นที่ 1 ผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่ 6 บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ ทั้งนี้เพราะว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความสามารถในการใช้เหตุผลขั้นที่ต่ำกว่าก่อนแล้ว ต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ จนสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น ส่วนบ่อเกิดของเหตุผลทางจริยธรรมนั้น โคลเบอร์ก เชื่อว่าการพัฒนาจริยธรรมนั้นมิได้มาจากการรับรู้หรือจากการพร่ำสอนของผู้อื่น แต่เป็นการผสมผสานกันระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนที่มีต่อผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาจขัดแย้งกันแต่ในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปตามขั้นตอนในทิศทางเดียวกันเสมอ ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม

พอสรุปได้ว่าแนวคิดของโคลเบอร์กเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงนั้นจำเป็นต้องฝึกฝนให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้เหตุผลขั้นที่ต่ำกว่าก่อน และการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในระดับสูง ยังจำเป็นต้องนำเหตุผลทางจริยธรรมนั้นไปฝึกและปฏิบัติให้เกิดเป็นนิสัยเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แท้จริงต่อไป

1.6 ทฤษฎีเหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning Theory หรือ MR)

แนวคิด : จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ในด้านการตัดสินใจความถูก-ผิด ของ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาและอายุของ บุคคล เพียเจท์ นักจิตวิทยาพัฒนาการชาวสวิสเซอร์แลนด์ เชื่อว่า จริยธรรมพัฒนาไปพร้อม กับพัฒนาการด้านเชาวน์ปัญญาของบุคคล พัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับความเฉลียวฉลาดใน การรับรู้ความสามารถในการทำความเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ผู้ที่บรรลุถึงจริยธรรม ระดับสูงสุด คือ ผู้เข้าใจหลักแห่งความยุติธรรม และการปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยความเคารพอย่าง เสมอภาคในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน เพียเจท์ จำแนกพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรม พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่เด็กอายุแรกเกิด-2 ขวบ เด็กในวัยนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างมีแบบแผน แต่มีความ ต้องการทางกาย (สรีระ) ซึ่งต้องการที่จะได้รับการตอบสนองโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเด็กมีพัฒนาการมากขึ้นก็จะเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม บทบาทและหน้าที่ที่ ตนพึงมีต่อบุคคลอื่น

ขั้นที่ 2 ขั้นยึดถือคำสั่ง พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2-8 ปี เด็ก ๆ จะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่คือประกาศิตที่ต้องทำตาม จึงมักมีพฤติกรรม การเลียนแบบ

ขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการขั้นนี้จะอยู่ในช่วงอายุ 8-10 ปี เพียเจท์ เชื่อว่า เกิดจากการพัฒนาการทางสังคมและประสบการณ์การมีบทบาทในกลุ่มเพื่อน ๆ ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะเป็นหลักภายในจิตใจของเด็ก เช่น ความยุติธรรม หมายถึง การแลกเปลี่ยนกันและความเท่าเทียมกันของบุคคล พัฒนาการของบางคนอาจหยุดชะงักอยู่ใน ขั้นที่สอง โดยอาจสืบเนื่องจากการบีบบังคับอย่างผิดปกติของผู้เลี้ยงดูหรือจากสังคมรอบข้าง หรือ อาจเนื่องจากสาเหตุของการขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้ คุณค่าทางจริยธรรมนี้จึงมี ลักษณะเป็นรูปธรรม พอสรุปได้ว่า ทฤษฎีของเพียเจท์มีความเชื่อมโยงกับแนวทางการศึกษา แบบบาไฮในเรื่องของการใช้ความเข้าใจ ซึ่งบาไฮเชื่อว่าการที่มนุษย์มีความเข้าใจนี้ทำให้มนุษย์ แตกต่างจากสัตว์ ในขณะที่สัตว์ใช้สัญชาตญาณ แต่มนุษย์ใช้ความเข้าใจ แนวทางในการศึกษาค้นคว้าที่ใช้นี้เชื่ออีกได้ว่า หากมนุษย์สามารถคิดกว้างออกไปอีก 1 ขั้น พวกเขาจะละความคิด ที่เห็นแก่ตัว ไปเป็นการคิดถึงครอบครัว ญาติพี่น้อง และถ้าหากพวกเขาคิดกว้างออกไปอีก 1 ขั้น พวกเขาจะคิดถึงชุมชนสังคม ประเทศชาติของเรา และถ้าหากพวกเขาคิดออกไปให้กว้างออกไปอีก

จนถึงขีดสุด พวกเขาจะคิดถึงคุณธรรม สันติภาพอันเป็นสากล และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของโลกมนุษย์ (กรมวิชาการ. 2526 : 119)

2. พฤติกรรมจริยธรรม (Moral Conduct)

2.1 พฤติกรรมความรับผิดชอบ (กรมวิชาการ. 2526 : 119)

- 2.1.1 เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลของงานนั้น ๆ
- 2.1.2 ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว
- 2.1.3 เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง
- 2.1.4 มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค
- 2.1.5 รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
- 2.1.6 มีความเพียรพยายาม
- 2.1.7 มีความละเอียดรอบคอบ
- 2.1.8 ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
- 2.1.9 ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น
- 2.1.10 ตรงต่อเวลา
- 2.1.11 ให้ความร่วมมือช่วยแก้ไขปัญหิต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ
- 2.1.12 ยอมรับผลของการกระทำของตน

2.2 พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริต (กรมวิชาการ. 2526 : 21-22)

- 2.2.1 พูดความจริง
- 2.2.2 เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ
- 2.2.3 ยอมรับผิดเมื่อทำผิด
- 2.2.4 ไม่หยิบของของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต
- 2.2.5 ไม่ลอกการบ้านหรือให้เพื่อนลอกการบ้าน
- 2.2.6 ตรงต่อเวลา
- 2.2.7 ไม่ประพฤติตนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก
- 2.2.8 ไม่ทุจริตในการสอบ
- 2.2.9 คืนเงินส่วนที่แม่ค้าทอนเกิน
- 2.2.10 ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา
- 2.2.11 ไม่ถือเอาของของผู้อื่นมาเป็นของตน
- 2.2.12 ไม่หลอกหลวงผู้อื่น

2.2.13 ไม่ถือโทษและไม่จ้อราษฎ์บังหลวง

2.2.14 ไม่ปลอมแปลงเอกสาร

2.2.15 รักษาความยุติธรรม

2.2.16 หาเลี้ยงชีพในทางสุจริต

2.2.17 ไม่นอกใจคนรัก

2.3 พฤติกรรมความกตัญญูทศเวที

2.3.1 พฤติกรรมกตัญญูต่อบุคคล

2.3.1.1 แสดงความเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น

2.3.1.2 ชักนำคนอื่นให้ยินดีในการทำงานคุณภาพดี ตอบแทนผู้มีพระคุณ

2.3.1.3 ปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณด้วยความซื่อตรง ไม่ถ่มลมคมในแอบแฝง

2.3.1.4 ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณในคราวที่ผู้มีพระคุณเดือดร้อนลำบาก

2.3.1.5 เคารพรักใคร่ ไว้วางใจ และเชื่อถือในผู้มีพระคุณที่ไม่ผิดศีลธรรม

2.3.1.6 ไม่ทำตนให้เป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูล

2.3.1.7 ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ อิ่มใจ และไม่คิดร้ายต่อผู้มีพระคุณ

2.3.2 พฤติกรรมกตัญญูต่อสถาบันและสิ่งแวดล้อม

2.3.2.1 จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2.3.2.2 เชิดชูชาติและรักษาเกียรติของประเทศชาติ

2.3.2.3 ทำนุบำรุงศาสนา

2.3.2.4 หมั่นประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตนเพื่อให้ตนมีหลักฐานและประเทศชาติจะได้รุ่งเรือง

2.3.2.5 รักษาและสงวนทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติมและปรับปรุงทรัพยากรธรรมชาติให้มีปริมาณและคุณภาพ

2.3.2.6 รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว โรงเรียน และประเทศชาติ

2.3.2.7 แสดงความเคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา การรักษาระเบียบวินัย

2.4 พฤติกรรมความมีเมตตากรุณา

พฤติกรรมของผู้มีเมตตากรุณา (กรมวิชาการ. 2526 : 76)

2.4.1 ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์

- 2.4.2 ให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า
- 2.4.3 แบ่งปันสิ่งของ เครื่องใช้ และอาหารให้แก่ผู้ที่สมควรได้รับ
- 2.4.4 ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์
- 2.4.5 ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 2.4.6 ช่วยประกอบกิจกรรมของส่วนรวม
- 2.4.7 ให้อภัยผู้อื่น
- 2.4.8 สุขภาพอ่อนโยน
- 2.4.9 ไม่ยอมรับส่วนแบ่งในสิ่งที่ตนมีอยู่แล้วและไม่จำเป็น สละสิทธิ์ใน

ส่วนแบ่งของตนให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนและมีความจำเป็นกว่า

2.5 พฤติกรรมการประหยัด ควรประหยัดในเรื่องต่อไปนี้

- 2.5.1 ประหยัดทรัพย์
- 2.5.2 ประหยัดเวลา
- 2.5.3 ประหยัดถ้อยคำ
- 2.5.4 ประหยัดกิริยา
- 2.5.5 ประหยัดความคิด
- 2.5.6 ประหยัดแรงงาน
- 2.5.7 ประหยัดชีวิต
- 2.5.8 ประหยัดทรัพยากรของชาติ

2.6 พฤติกรรมความเป็นไทย

- 2.6.1 ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
- 2.6.2 แสดงความเคารพแบบไทย เช่น การกราบ การไหว้
- 2.6.3 พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน น้ำเสียงนุ่มนวล ไม่กระด้าง
- 2.6.4 พูดภาษาไทยให้ชัดเจน
- 2.6.5 แต่งกายสุภาพเรียบร้อยแบบธรรมเนียมไทย
- 2.6.6 รับประทานอาหารไทยที่มีคุณค่า
- 2.6.7 ส่งเสริมสินค้าไทย
- 2.6.8 ส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย
- 2.6.9 กิริยามารยาทงามอย่างไทย

จุดหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2544 : 1)

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดการสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เลวิน (Lewin) นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกัน ได้ให้หลักการของการวิจัยปฏิบัติการ (Action research) มีการประยุกต์ใช้ในงานวิจัย กระบวนการของเลวิน จะมีลักษณะเป็นลำดับ การตัดสินใจแบบบันไดเวียน (Spiraling decision) ซึ่งจะเริ่มจากการสำรวจสภาพปัจจุบัน และกำหนดขอบเขตปัญหาให้ชัดเจน วางแผนแล้วลงมือปฏิบัติ และประเมินผลที่เกิดขึ้น (ประวิต เอราวรรณ์. 2545 : 11)

1. กระบวนการวิจัยปฏิบัติการของเลวิน

มีแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ที่กลุ่มนักวิจัยต้องมีหรือได้กระทำ คือ

1.1 การอาศัยความร่วมมือ (Collaborative) ของผู้ปฏิบัติงานทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม

1.2 การอาศัยการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม (Group dynamics) โดยการปฏิบัติงานจะใช้กระบวนการกลุ่มมาเป็นเครื่องมือ

1.3 การส่งสะท้อนผลตามวงจรบันไดเวียน

ตามแนวความคิดของเลวิน นี้มีอิทธิพลต่อการวิจัยปฏิบัติการของเอลเลียต (Elliott) และกลุ่มนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเคนนิง (Deakin) โดยเคมมิส (Kemmis) และคณะได้นำเอาวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบบันไดเวียนของเลวิน มาประยุกต์ใช้กับการวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษาในเวลาต่อมา (ประวิต เอรารรรถ. 2545 : 17)

กระบวนการหรือขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการของเลวิน มีผู้นำไปประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาอย่างแพร่หลาย เช่น มหาวิทยาลัยเคนนิง ในประเทศออสเตรเลีย โดย เคมมิส และคณะ ได้นำเอาแนวคิดของเลวิน มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาของออสเตรเลีย จนได้รับการยอมรับและเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ซึ่งในความคิดของเคมมิส และคณะ ถือว่าการวิจัยปฏิบัติการ คือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการร่วมมือกันเป็นหมู่คณะ จะกระทำคนเดียวไม่ได้ ดังนั้น ในขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการ จึงต้องกำหนดจุดสนใจร่วมกัน เช่น สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรและวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ หรือพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจวิธีการทางวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้ง เมื่อได้จุดสนใจร่วมกันแล้วก็จะนำไปสู่การปฏิบัติ จึง

2. องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของเคมมิส คือ

2.1 วางแผน (Plan)

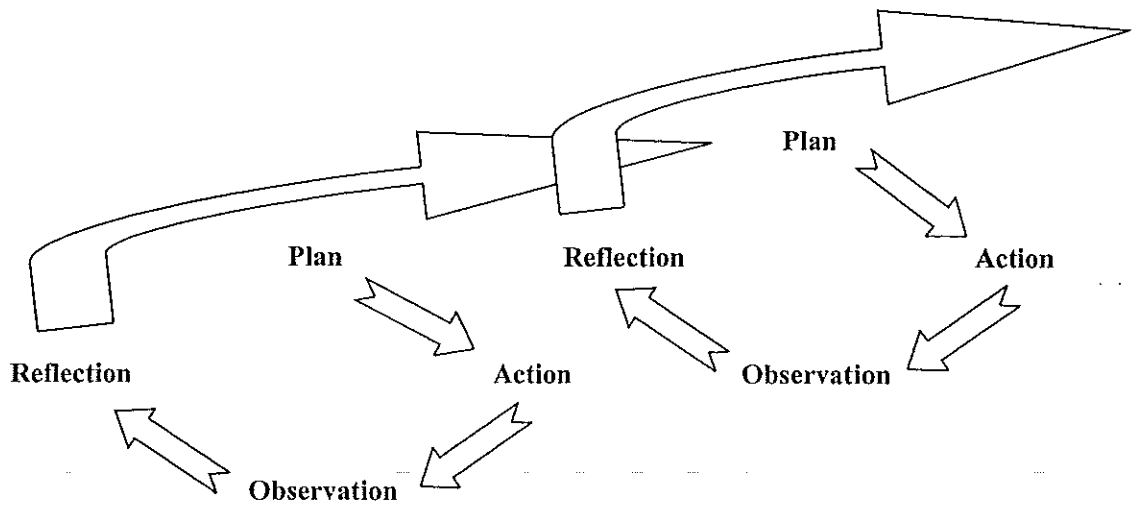
2.2 การปฏิบัติ (Action)

2.3 การสังเกต (Observation)

2.4 การสะท้อนผล (Reflection)

ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวลักษณะ “เกลียวสว่าน” เคลื่อนไป 4 จุดไม่หยุดนิ่งและไม่จบ

ลงด้วยตนเอง

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของมหาวิทยาลัยเดนกิน

ที่มา : ประวิต เอราวรณ. 2545 : 16 ; อ้างอิงมาจาก Mckernan. 1996 : 78.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

พิระพงษ์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า

1. การสอดแทรกในการสอนรายวิชาต่าง ๆ ครู อาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรม โดยการนำเข้าสู่บทเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครอบคลุมหมายให้นักเรียนปฏิบัติได้มากน้อยเท่าไร โรงเรียนกำหนดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทุกด้านในการสอนเนื้อหาวิชาในทุกรายวิชาและทุกครั้งที่ทำการสอน ปัญหาที่พบส่วนมากจะเกิดจากตัวนักเรียนเอง คือ นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความสนใจ อีกทั้งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร การสอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยากเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนขาดเทคนิค วิธีการปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนแก้ปัญหาโดยจัดทำโครงการอบรมสัมมนาเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ครู อาจารย์

2. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยตรง โรงเรียนได้ดำเนินการโดย การสอนรายวิชาที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมมีการอบรมหน้าเสาธงโดยครูแหวและครูที่ปรึกษา มีการอบรมประจำสัปดาห์ โดย คณะกรรมการงานคุณธรรมและจริยธรรม เชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้การอบรม มีการจัด กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่น ๆ การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตรแต่โรงเรียน ขาดงบประมาณในการดำเนินการ นักเรียนบางส่วนยังไม่มีกรปฏิบัติตนตามเป้าหมาย เนื่องจากสื่อจากภายนอกมีอิทธิพล เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีการ ลอกเลียนแบบในตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม โรงเรียนแก้ปัญหาโดยการให้คำแนะนำในการเลือก สื่อ การเชิญวิทยากรมาให้การอบรมมากขึ้น และจัดสรรเงินงบประมาณให้เพิ่มเติม

3. การบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มีการกำหนด กฎระเบียบ ในการอยู่ร่วมกัน อาจารย์ทุกคนและนักเรียนร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากการเรียนการสอนจัด บรรยายกาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ปัญหา ที่พบที่สำคัญ คือ การจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมไม่สามารถจัดได้ครบทุกระดับชั้น นักเรียน บางส่วนขาดความสนใจและไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนแก้ปัญหาโดยจัด ให้มีป้ายคำเตือน คำสุภาษิตเพื่อปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ ขอความร่วมมือจากส่วนราชการ ชุมชน และวัด เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

พิฑูรย์ พิลาวัลย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามเกณฑ์ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนอนุบาล หนองคาย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษา พบว่า

โรงเรียนอนุบาลหนองคายปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพนักเรียน ระดับก่อนประถมศึกษาทั้ง 6 มาตรฐาน 15 ตัวบ่งชี้ ได้ค่อนข้างดีมาก แต่ยังมีปัญหาที่ควร แก้ไข คือการจัดประสบการณ์ตรงให้ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการ ความสนใจและความสามารถตามระดับพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากเด็กมีจำนวนมากและมี ความแตกต่างกันในพื้นฐานทางบ้าน สถานที่เรียนควรแยกเป็นสัดส่วนต่างหาก เนื่องจากอยู่ ร่วมอาคารเรียนเดียวกันกับนักเรียนระดับประถมศึกษา จึงสมควรที่ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้มี หน้าที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและดำเนินการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

กิริดา ลำไกรรัตน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหาและ

ความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของครูผู้สอนใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น การวิจัย พบว่า

1. สภาพการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ทั้ง
โดยภาพรวมและรายด้าน ยกเว้น ด้านความมีระเบียบวินัย ที่พบว่าการส่งเสริมอยู่ในระดับ
มากที่สุด

2. ปัญหาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง
โดยภาพรวมและรายด้าน

3. ความต้องการในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า

3.1 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีความต้องการในการส่งเสริม 3 อันดับแรก
คือ 1) การส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต 2) การยก
ย่องชมเชยนักเรียนที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และ 3) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมี
คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต

3.2 ด้านความรับผิดชอบ มีความต้องการในการส่งเสริม 3 อันดับแรก
คือ 1) การมอบหมายงานให้นักเรียนรับผิดชอบทั้งงานส่วนตัวและส่วนรวม 2) การให้
นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และการลงมือปฏิบัติจริง และ 3) การจัด
กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เช่น กิจกรรม 5 ส. งานเกษตร
และธนาคารความดี

3.3 ด้านความมีระเบียบวินัย มีความต้องการในการส่งเสริม 3 อันดับแรก
คือ 1) ฝึกระเบียบวินัยนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น การเข้าแถวรับบริการต่าง ๆ การ
เดินแถวกลับบ้าน และการแต่งตัวให้ถูกต้องตามระเบียบ 2) การยกย่องชมเชยนักเรียนที่
ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การประชาสัมพันธ์หน้าเสาธง การมอบรางวัลและ
เกียรติบัตร และ 3) การอบรมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3.4 ด้านความเสียสละมีความต้องการในการส่งเสริม 3 อันดับแรก คือ
1) การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในโรงเรียน ชุมชน ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ 2) เน้นให้
นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเสียสละและความไม่เห็นแก่ตัว และ 3) การยกย่อง
ชมเชย ประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่เสียสละเพื่อส่วนรวม

นัยนา วงศ์โสภณ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินงานเพื่อ
เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสันติธรรมวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัด
ยโสธร ผลการวิจัย พบว่า

ก่อนดำเนินการพัฒนา นักเรียนมักทิ้งขยะเกลื่อนกลาดทั้งในห้องเรียนและ
บริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน และมักทำอาหารหกเลอะเทอะในช่วงรับประทานอาหารซึ่งแสดง
ให้เห็นว่า นักเรียนยังขาดอุปนิสัยทางคุณธรรม จริยธรรมด้านความสะอาด ในส่วนของความ
รับผิดชอบ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มักมาโรงเรียนสายและไม่ตรงเวลา รวมทั้ง
ยังไม่ค่อยจัดเก็บอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบหลังเลิกใช้ จากสภาพปัญหา และสร้าง
ความตระหนักร่วมกันมีการปรึกษาหารือและประสานขอความร่วมมือไปยังกลุ่มครูผู้เกี่ยวข้อง
และได้กำหนดวิธีการพัฒนาที่ สนใจร่วมกัน ได้แก่ การนำเอาหลักสูตรการพัฒนาดังกล่าวนั้น
นิยตามแนวทางการศึกษาแบบบาไฮ ซึ่งใช้ได้ผลดีกับนักเรียนระดับปฐมวัย โดยนำหลักสูตร
ดังกล่าวมาปรับปรุงพัฒนาแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดย
ก่อนดำเนินการพัฒนาได้จัดให้มีการประชุมวางแผนปฏิบัติการจัดการอบรมครูผู้ร่วมศึกษา
รวมถึงจัดให้มีการพัฒนาเพื่อปรับแผนและกลยุทธ์ในการพัฒนา ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาแบบบาไฮ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการมากขึ้น โดยสามารถนำ
แผนการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะซึ่งนำไปสู่
การค้นพบกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาร่วมกันมากขึ้น

นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคุณธรรม จริยธรรมด้านความสะอาดสูงขึ้น กล่าวคือ
ภายหลังจากที่นักเรียนได้รับการพัฒนาตามแผนการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมประสบการณ์
ซึ่งจัดให้มีการฝึกทักษะในภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดการเรียนรู้ และกลายเป็นอุปนิสัย
สามารถสังเกตเห็นได้ว่า นักเรียนได้ร่วมกันทำความสะอาดทั้งภายในห้องเรียนและตามบริเวณ
ต่าง ๆ ของโรงเรียน ในส่วนของคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ สามารถสังเกตเห็น
ได้ว่า นักเรียนมาโรงเรียนตรงเวลา และนักเรียนที่มีความรับผิดชอบในการจัดเก็บสิ่งของ
อุปกรณ์เครื่องใช้เข้าที่หลังเลิกใช้งานแล้วมีจำนวนสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาที่ควรดำเนินการพัฒนาต่อไป
คือ ครูยังไม่ได้สอนคุณธรรม จริยธรรมในทุก ๆ โอกาส แต่มักสอนไปตามแผนการเรียนรู้
เท่านั้น ในส่วนของการเชื่อมโยงการพัฒนาขณะที่นักเรียนอยู่ที่โรงเรียนกับครู กับการพัฒนา
ขณะที่นักเรียนอยู่ที่บ้านกับผู้ปกครอง พบว่า ได้รับรายงานจากทางบ้านเข้ามาน้อยมาก ซึ่ง
จำเป็นต้องมีการส่งเสริมโดยการคำนึงถึงการเสริมแรง และการเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียน

ประกาศ สุวรรณหาญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการ
ดำเนินงานกิจการนักเรียนด้านการส่งเสริมวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งแค อำเภอมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร พบว่า

1. ก่อนการพัฒนาการดำเนินงานด้านส่งเสริมวินัยนักเรียน ครูผู้สอน
ส่วนใหญ่ สอนเฉพาะเนื้อหารายวิชา ไม่ติดตามแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นปัญหา ไม่
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างต่อนักเรียน นักเรียนบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามวินัยของโรงเรียน ไม่ตรง
ต่อเวลาในการมาโรงเรียนและกลับบ้าน ทั้งขณะไม่เป็นที่ มีพฤติกรรมการแต่งกายไม่เป็นไป
ตามระเบียบของโรงเรียนไม่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ไม่เคารพครู ชอบลอกผลงาน
เพื่อนส่งครู

2. ระหว่างดำเนินการพัฒนาใน 2 วงจร ดังนี้ วงจรที่ 1 จัดการประชุม
เชิงปฏิบัติการ การสอนเนื้อหาวินัยสอดแทรกในเนื้อหาวิชา ครูให้ความร่วมมือในการ
พัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียน และนักเรียนมีความรู้ตามกรอบการพัฒนา วงจรที่ 2
จัดการศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมสันทนาการ 6 กรอบตามเนื้อหาการพัฒนา ครูได้รับกระสบ
การณ้ตรงและนำความรู้มาใช้ในการพัฒนางานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมวินัยอย่าง
ต่อเนื่อง

3. หลังดำเนินการพัฒนา ใช้แบบประเมินพฤติกรรมด้านวินัยนักเรียน พบว่า
ด้านการตรงต่อเวลา จากเดิมนักเรียนปฏิบัติดีระเบียบวินัย ร้อยละ 20 เมื่อได้รับการพัฒนา
ตามกระบวนการแล้ว มีผลการปฏิบัติดีระเบียบวินัย ร้อยละ 12.15 ด้านการทำความสะอาด
บริเวณที่ได้รับผิดชอบและร่างกาย จากเดิมนักเรียน ร้อยละ 25 ที่ไม่มีความรับผิดชอบ เมื่อ
ได้รับการพัฒนาตามกระบวนการแล้ว นักเรียนที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ร้อยละ 18.69
ด้านการแต่งกายจากเดิม ร้อยละ 23 ที่แต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบ เมื่อได้รับการพัฒนาตาม
กระบวนการ มีนักเรียนที่แต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบ ร้อยละ 9.35 การเข้าแถวในตอนเช้า
พักกลางวัน และเลิกเรียนจากเดิม ร้อยละ 18 ปฏิบัติดีระเบียบ เมื่อได้รับการพัฒนาตาม
กระบวนการ มีนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบเพียงร้อยละ 16.82 ด้านการแสดงความเคารพ
ครูและผู้ปกครอง มีนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติจากเดิม ร้อยละ 28 เมื่อได้รับการพัฒนาตาม
กระบวนการมีนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติ ร้อยละ 9.35 ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของ
โรงเรียน จากเดิมมีนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติ ร้อยละ 35 เมื่อได้รับการพัฒนามีนักเรียนไม่ปฏิบัติ
ร้อยละ 28.97

ผลจากการศึกษา การพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมวินัยนักเรียน สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมวินัยนักเรียนทำให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยสูงขึ้น และครูนำกระบวนการพัฒนาดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนด้านอื่นของโรงเรียนบ้านทุ่งไต้ จะช่วยให้นักเรียนและครูร่วมมือพัฒนางานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมวินัยนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

สิริรัตน์ เห่งบุญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองยาว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า

สภาพการดำเนินงานกิจการนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ก่อนการพัฒนา พบว่า นักเรียนขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ประพฤติคนไม่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน การแต่งกายไม่เป็นระเบียบ ไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ประหยัด การใช้สิ่งของเครื่องใช้ในโรงเรียนถูกปล่อยปละละเลย เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ไม่เข้าแถวรับบริการ ไม่ร่าเริงแจ่มใส ไม่เก็บอุปกรณ์หลังเลิกใช้ ขาดระบบการควบคุมดูแลจากคณะครูอย่างใกล้ชิด โดยสรุป คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ต้องได้รับการพัฒนา

หลังจากได้ดำเนินการพัฒนา โดยใช้กลยุทธ์การเน้นการมีส่วนร่วมกิจกรรมร่วมแรงร่วมใจและกิจกรรมไฟ่ทำความดีตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในวงรอบที่ 1 พบว่า นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยมากขึ้น มีการเข้าแถวรับบริการ มีการทำความดีอยู่เสมอ อารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตน โดยมีประเด็นที่ยังมีปัญหาคือ การใช้สิ่งของเครื่องใช้ในโรงเรียนถูกปล่อยปละละเลยการประหยัด ขาดวินัย และขาดความรับผิดชอบ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาฐาน การมอบหมายงานให้รับผิดชอบเป็นกลุ่ม ผลการพัฒนา พบว่า ด้านมาตรฐานผู้เรียนโดยรวมนักเรียนปฏิบัติในทุกตัวบ่งชี้ เฉลี่ยร้อยละ 82.75 ส่วนที่ไม่ปฏิบัติ เฉลี่ยร้อยละ 17.25 นับว่าปฏิบัติอยู่ในระดับมากส่วนที่ยังเป็นปัญหาที่จะต้องดำเนินการพัฒนาต่อไป ได้แก่ การรักษาอุปกรณ์กีฬาหลังเลิกใช้ทุกครั้งการปฏิบัติงานในการทำเวรโดยไม่มีครูสั่ง ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน ครูทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด มีการกำกับติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งให้ชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การกำกับ ติดตาม และการประเมินผล

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนหลายระดับตั้งแต่อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ต้องเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนทุกฝ่ายต้องเข้าใจตรงกันในแนวปฏิบัติ และปฏิบัติกันเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

วิวัฒนา กิสาลัง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมวินัยด้านการแต่งกายของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัด กาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า

สภาพปัญหาวินัยด้านการแต่งกายของนักเรียน ที่พบคือ นักเรียนส่วนใหญ่ แต่งกายไม่ถูกระเบียบของโรงเรียน ซึ่งพฤติกรรมที่ผิดระเบียบมากที่สุด คือ ไม่สวมรองเท้า และถุงเท้า รองลงมา คือ นักเรียนหญิงไม่ผูกโบ นักเรียนชายไม่คาดเข็มขัด และเสื้อนักเรียน ไม่มีสัญลักษณ์ของโรงเรียน นักเรียนแต่งกายไม่สะอาดมาโรงเรียนเป็นจำนวนมาก เพราะ ขาดความรับผิดชอบในการดูแลรักษาชุดนักเรียนของตน ไม่ทำความสะอาด เล่นอย่าง ไม่ระมัดระวัง ส่งผลให้ชุดนักเรียนสกปรก เลอะเทอะ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับชั้น ประถมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนแต่งกายมาโรงเรียนไม่เหมาะสม เช่น ใส่เสื้อกีฬา กางเกงนักเรียน ใส่ชุดนักเรียนไปเรียนวิชาพลานามัย นักเรียนชายใส่เสื้อ ลอยชาย ไม่สวมเสื้อนักเรียน ใส่กางเกงที่ไม่ใช่กางเกงนักเรียนมาเรียน

เมื่อดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมวินัยด้าน การแต่งกายของนักเรียน โดยการประชุมผู้ปกครองเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการแต่ง กายของโรงเรียนและขอความร่วมมือกับผู้ปกครองช่วยดูแลการแต่งกายของบุตรหลาน โดยโรงเรียนได้จัดกิจกรรมเสริมในรูปแบบโครงการแม่เป็นกระจกเงาของลูก และโครงการ ประกวดนักเรียนตัวอย่างด้านการแต่งกาย มีผลทำให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใน การแต่งกาย รู้จักดูแลรักษาทำความสะอาดชุดนักเรียนของตน การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการแต่งกายดีขึ้น โดยมีการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของ โรงเรียน มีการสวมรองเท้า ถุงเท้า นักเรียนหญิงผูกโบ นักเรียนชายคาดเข็มขัด เสื้อนักเรียน ปักชื่อและสัญลักษณ์ของโรงเรียนนอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนแต่งกายด้วยชุดนักเรียนที่ สะอาดขึ้น มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาทำความสะอาด มีนักเรียนบางส่วนโดยเฉพาะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีการริดชุดนักเรียนด้วย ทำให้การแต่งกายดูดีขึ้น มี การหลีกเลี่ยงการเล่นในกิจกรรมที่ทำให้ชุดนักเรียนสกปรก และรู้จักระมัดระวังเวลาเรียนในวิชา

ศิลปะ งานเกษตร งานบ้าน ทำให้คุณนักเรียนสะอาดอยู่เสมอ ซึ่งถือได้ว่าการดำเนินการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมวินัยด้านการแต่งกายของนักเรียนครั้งนี้ประสบผลสำเร็จอย่างมาก มีนักเรียนส่วนน้อยที่ยังแต่งกายผิดระเบียบ โดยการไม่สวมรองเท้า และแต่งกายไม่สะอาด ทั้งนี้เพราะฐานะทางบ้านยากจนผู้ปกครองไม่มีเงินซื้อรองเท้าผ้าใบให้ ซึ่งทางโรงเรียนจะหาทางช่วยเหลือต่อไปเพื่อให้การส่งเสริมวินัยด้านการแต่งกายของนักเรียนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษารูปได้ว่า การดำเนินการส่งเสริมวินัยด้านการแต่งกายของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการแต่งกายที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือ การส่งเสริมให้นักเรียนแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบที่โรงเรียนกำหนด รวมทั้งการสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นแก่นักเรียนที่ยากจน กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน : กรณี ศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

คุณลักษณะที่นำไปสู่การเสริมสร้างความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ประกอบด้วย 7 คุณลักษณะ ได้แก่ มีคุณธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ รู้รัก สามัคคี พึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน มีจารีตประเพณีดีงาม รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น โดยมีกระบวนการในการปลูกฝัง/เสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าว ดังนี้

1.1 กระบวนการที่โรงเรียนใช้ในการปลูกฝัง/เสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 5 โรงเรียนได้ใช้กระบวนการ ดังนี้

1.1.1 สอดแทรกในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมของโรงเรียน

1.1.2 สร้างความตระหนักและจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อ

การเสริมสร้างคุณลักษณะ

1.1.3 ให้ทุกคน ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการปลูกฝัง/เสริมสร้างคุณลักษณะ

1.2 กระบวนการที่ครูใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝัง/เสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน พบว่า ในภาพรวมครูในโรงเรียนกรณีศึกษา 5 โรงเรียนได้ใช้กระบวนการ ดังนี้

1.2.1 การสอดแทรกในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและมุ่งเน้นการใช้กระบวนการกลุ่ม

1.2.2 การสร้างสถานการณ์ บทบาทสมมุติ

1.2.3 การฝึกปฏิบัติ

1.2.4 การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของครู

1.2.5 การอบรมสั่งสอน

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

ผู้บริหาร โรงเรียนและครูมีความคิดเห็นตรงกันว่า การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกันซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา ดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง เป็นแกนนำในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน สร้างจิตสำนึกความสมานฉันท์และเอื้ออาทรให้เกิดขึ้นกับครูในโรงเรียน

2.2 ครูต้องประพฤติเป็นแบบอย่าง ปฏิบัติตามนโยบายและโครงการของโรงเรียนที่ร่วมกันตั้งไว้ มีความสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จขององค์กร

2.3 นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติอย่างจริงจังมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดูแลเอาใจใส่และมีความเห็นอกเห็นใจกัน

2.4 ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่การประพฤติปฏิบัติของบุตรหลานร่วมกับโรงเรียน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนทั้งด้านการปฏิบัติและร่วมแสดงความคิดเห็น ชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่โรงเรียน

2.5 กรรมการสถานศึกษาให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ แนวปฏิบัติแก่
สถานศึกษาและชุมชนร่วมดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม/
งบประมาณกับทางโรงเรียน

ศีลธรรม โพนะทา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโนนคือ อำเภอคำม่วง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า

ก่อนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน พบปัญหา คือ การแสดง
พฤติกรรม คุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความ
รับผิดชอบ มีปัญหา คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียน
และบริเวณเขตรับผิดชอบ ไม่ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน ด้านความซื่อสัตย์มีปัญหา คือ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เก็บของเพื่อนได้ไม่นำมาแจ้งครูเพื่อส่งคืนเจ้าของ ด้าน
ความสามัคคีมีปัญหา คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นก่อการทะเลาะวิวาท ไม่มีความรักใคร่
กลมเกลียวกัน และด้านความมีระเบียบวินัยมีปัญหา คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นแต่งกาย
ไม่เรียบร้อย ไม่ถูกระเบียบของโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์
และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

หลังการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน นักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนบ้านโนนคือ อำเภอคำม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
โดยใช้ขั้นตอน การวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม
ของนักเรียน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหลังการพัฒนาลดลง
ส่งผลให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีการแสดงพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมมาก
ขึ้นและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หลังการพัฒนาสูงขึ้น ด้านครูผู้สอน
ครูผู้สอนมีความเห็นว่าการพัฒนาการจัดกิจกรรมจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคการนิเทศ
แบบศึกษาเอกสารและการประชุมทำให้ครูผู้สอน ผู้รับการนิเทศ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
และเกิดความร่วมมือในการพัฒนามากขึ้น และด้านการมีส่วนร่วม ครูและผู้ปกครองนักเรียน
ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในสถานศึกษาและ
นอกสถานศึกษา โดยเฉพาะกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อร่วมกันพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม
จริยธรรมนักเรียนให้ดีขึ้นจนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พิสิทธิ์ หอมสมบัติ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านดอนยู ถึงอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า

การดำเนินงานเกี่ยวกับวินัยนักเรียนก่อนการดำเนินงานศึกษาค้นคว้า บุคลากรของโรงเรียนมีลักษณะขาดวินัย ไม่มีความตระหนักในปัญหาวินัยนักเรียน ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนนักเรียนด้านความมีระเบียบวินัยเต็มความสามารถ ขาดความคิดสร้างสรรค์นักเรียนอยู่ในสภาพขาดระเบียบวินัยเป็นอย่างยิ่ง เช่น ไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด อุบัติการณ์การเรียน วัสดุครุภัณฑ์ ห้องเรียนอาคารเรียน บริเวณโรงเรียน ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่สะอาด การแสดงออกของนักเรียนต่อบุคคล สถานที่และโอกาสสำคัญต่าง ๆ ไม่เหมาะสม ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนและคุณภาพโดยรวมของโรงเรียน เพราะนักเรียนจะขาดคุณลักษณะที่เหมาะสม ไม่เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้าและคณะผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จะต้องสร้างความตระหนักให้กับตนเองและนักเรียน โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาศึกษาดูงาน กำหนดแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน และปฏิบัติตามแนวทางพัฒนาวินัยนักเรียนที่กำหนดอย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การที่พัฒนาวินัยนักเรียนให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้น โรงเรียนจะต้องเห็นความสำคัญ มีแผนนโยบายที่ชัดเจน บุคลากรจะต้องมีความตระหนักในปัญหา ทำตนให้เป็นแบบอย่าง จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาวินัยนักเรียนและกระตุ้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่กำหนดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้เกิดความเคยชินจนกลายเป็นวินัยในตนเอง โดยการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี และกระบวนการเรียนรู้อื่น ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แนวทางจากผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอื่น ๆ และการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาอื่น ๆ ได้

กมล เจริญโสภารัตน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนมัธยม โพนเพ็ก อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาการพัฒนาการปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการวางแผนการบริหารงานปกครองในโรงเรียน มีการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนขาด

คุณลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นักเรียนขาดคุณธรรม จริยธรรม มีการวางแผนเพื่อปฏิบัติงานโดยเขียนโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนเพื่อรองรับการปฏิบัติงาน มีการแต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบดำเนินการตามโครงการปฏิบัติงานของครู อาจารย์ที่ปฏิบัติงานฝ่ายปกครอง และมีการประสานงานหลังจากที่ได้ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงาน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนแล้ว ครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติงานฝ่ายปกครอง ผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างครู-นักเรียน ครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติงานฝ่ายปกครอง และผู้ปกครองให้เป็นไปตามขั้นตอนอย่างทั่วถึง เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา การพุดจาไม่สุภาพและขาดสมาธิในการเรียน

2. การกำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติงานฝ่ายปกครอง เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ครู-อาจารย์ผู้เข้าร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจ สามารถประสานงานและปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี สามารถติดตามนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับเรื่องการพุดจาไม่สุภาพ และไม่มีสมาธิในการเรียน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบและกำกับ ติดตามได้อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับส่งผลให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะ พฤติกรรมเป็นผู้พุดจาสุภาพ และมีสมาธิในการเรียนเป็นอย่างดี ทั้ง 30 คน

พงษ์ศักดิ์ พงษ์สุชา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงาน สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ด้าน ผู้เรียนในโรงเรียนอัครพิชญ์รักษ์พิทยา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า

นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีปัญหาการมาโรงเรียนไม่ทันเวลา การเข้าแถวหน้าเสาธง การเข้าเรียน เป็นพฤติกรรมที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ทั้ง 3 ด้าน โดยการนำเอาเครื่องมือ คือ การบริการให้คำปรึกษาทั้ง 6 กิจกรรม ได้แก่ การสร้าง สัมพันธภาพ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การให้ระบายความรู้สึกนึกคิด การสร้างความ มั่นใจ การสร้างข้อมูลและความคิดใหม่ และการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ มาใช้ในการ พัฒนา ทำให้พฤติกรรมความตรงต่อเวลาของนักเรียนปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

ผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยวิธีการให้บริการให้คำปรึกษา ทำให้มี วินัยความตรงต่อเวลา ด้านการมาโรงเรียนทันเวลา การเข้าแถวหน้าเสาธง การเข้าเรียนพัฒนา ดีขึ้นอย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อนในการพัฒนา คือ ความต่อเนื่องของการปฏิบัติงานของครูที่

ปรึกษาจะต้องปฏิบัติงานพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ก็จะสามารถแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บุญเลิศ บุญไชโย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ อำเภอสเมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันปัญหา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูขาดการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และความมีวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน นักเรียนขาดความตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบ
2. วิธีการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างความมีวินัยในตนเอง ประกอบด้วย การฝึกอบรมให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสร้างและใช้ชุดการแนะแนว การปฏิบัติการสอนทำให้ผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความสามารถสร้างชุดการสอนและสอนตามชุดการสอนให้นักเรียนมีวินัยความรับผิดชอบได้ และกิจกรรมสถานักเรียน ซึ่งมีกิจกรรมย่อย คือ กิจกรรมประชุมชี้แจงกำหนดบทบาท และสร้างความตระหนัก กิจกรรมปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และกิจกรรมการยกย่องคนดี ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรับผิดชอบสูงขึ้นด้วยเช่นกัน
3. ผลการดำเนินงานเสริมสร้างความมีวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ อำเภอสเมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ นักเรียนมีพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ดีขึ้น และในการปฏิบัติงานผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จสมความมุ่งหมายของการศึกษา

โดยสรุป ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางให้บุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนที่ครอบคลุมพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ การยอมรับการกระทำของตนเอง การเห็นประโยชน์ต่อส่วนรวมความมีเหตุผล และการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม

สนั่น แพงสาย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่ อำเภอรวิชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ก่อนการพัฒนา นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ขาดความสนใจในการทำความสะอาดส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตัวเอง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายก็ไม่สะอาด ไม่รับผิดชอบการทำความสะอาดห้องเรียนตลอดทั้งบริเวณที่ได้รับผิดชอบ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในการเข้าแถวหน้าเสาธงชาติ เดินแถวเข้าห้องเรียน เดินแถวไปและกลับบ้าน และการเข้าแถวซื้อ

อาหารและมีปัญหาด้านการแสดงความสามารถ หลังการพัฒนาในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 ประการ อันได้แก่ กิจกรรมประกวดความสะอาด กิจกรรมประกวดการเข้าแถว และกิจกรรมประกวดมารยาทไทยตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 40 คน ที่ผ่านการพัฒนาด้านความสะอาด 30 คน ไม่ผ่าน 10 คน การพัฒนาด้านการเข้าแถว ผ่าน 31 คน ไม่ผ่าน 9 คนด้านการแสดงความสามารถ ผ่าน 31 คน ไม่ผ่าน 9 คน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าดำเนินการพัฒนานักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ผ่านการพัฒนาจากวงรอบที่ 1 จำนวน 28 คน มาพัฒนาต่อในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ กิจกรรมการประกวดความสะอาด กิจกรรมการเข้าแถว และกิจกรรมประกวดมารยาทไทย

โดยสรุปวิธีการฝึกพัฒนาเสริมสร้างควมมีวินัยของนักเรียนในครั้งนี้มีประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนให้มีลักษณะตามต้องการได้อย่างดี จึงควรนำผลการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้น

ประมวล ผาสุข (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนราษฎร์บำรุง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏ ดังนี้

สภาพปัญหาวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ก่อนการพัฒนาพบว่านักเรียนไม่ตั้งใจเรียน หยอกล้อเล่นกันในห้อง ไม่ส่งการบ้าน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลงนอกจากนั้นยังแต่งกายไม่เรียบร้อย ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน พบว่านักเรียนไม่ช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณ โรงเรียนและห้องเรียน ไม่ช่วยกันรักษาสิ่งของวัสดุ อุปกรณ์ของโรงเรียน และนักเรียนบางส่วนยังขีดเขียนโต๊ะเก้าอี้

เมื่อดำเนินการพัฒนาโดยการประชุมระดมความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โดยมอบหมายให้ครูทุกคนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ได้จัดกิจกรรมโครงการประกวดห้องเรียนดีเด่น ผลการศึกษาทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง พบว่า นักเรียนมีความขยันตั้งใจเรียนทำงานหรือทำการบ้านเสร็จและส่งตามเวลาที่ครูกำหนด รู้จักแบ่งเวลาเล่นและเวลาเรียน ทำให้ผลการเรียนดีขึ้น แต่ยังมีนักเรียนอีก 3 เปอร์เซนต์ยังส่งงานไม่สม่ำเสมอ ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน พบว่านักเรียนร่วมมือในการทำความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนด้วยความเต็มใจ โดยไม่ต้องรอให้ครูมา

บอกให้ทำ เพราะทุกคนถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อโรงเรียน แต่ยังมีนักเรียนอีก 2 เปอร์เซนต์ที่ยังขาดความรับผิดชอบอยู่ ต้องให้ครูบอกเท่านั้นจึงจะทำหน้าที่ของตน

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อโรงเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกความรับผิดชอบ และจัดโครงการประกวดห้องเรียนดีเด่น ทำให้นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบดีขึ้น แต่ยังมีจุดอ่อน คือ นักเรียนยังไม่เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อความรับผิดชอบต่อเวลาที่ครูไม่อยู่ นักเรียนบางส่วนยังแสดงพฤติกรรมเห็นแก่ตัว ขาดความรับผิดชอบต่อ จึงควรต้องดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและหากิจกรรมมากระตุ้นและเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกที่ดีและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อจิตใจเป็นนิสัยต่อไป

สมเดช ใจหวัง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านไทร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏ ดังนี้

การฝึกอบรม ดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมเข้าค่ายอบรมพัฒนาจิต เป็นการให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติในการรู้จักสมาทานศีล การปฏิบัติสมาธิ การนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จนเกิดศรัทธามุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง 2) กิจกรรมนำนักเรียนไปวัดในวันธรรมสวนะ เพื่อให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตนเมื่อไปอยู่ในสถานที่อันควร 3) กิจกรรมอบรมวันสุคตสัปดาห์นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ในด้านเป็นคนดีมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อ มีความซื่อสัตย์ กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้น ต้องการพัฒนาตนเองและร่วมกิจกรรมตลอดการอบรม ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำแนวคิด วิธีการไปพัฒนาตนเองให้มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์ การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการสอนสอดแทรกในการสอนรายวิชาต่าง ๆ หรือสอดแทรกในการนำเข้าสู่บทเรียน กิจกรรมหรือเนื้อหา 2) กิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง เช่น การอบรมหน้าเสาธง 3) กิจกรรมบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โดยการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนหรือร่วมกับชุมชน กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความมั่นใจในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ตนเองทำให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม บรรลุตามวัตถุประสงค์ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปพัฒนาตนเองได้ ปรากฏว่ากลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ

และสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ ให้แก่ตนเอง แต่ยังมีกลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งที่ยังขาดความรับผิดชอบ ผู้ส่งเสริมได้เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยตรง เช่น การอบรมหน้าเสาธง เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนเป็นกรณีพิเศษ จึงทำให้กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถรื้อนำแนวคิด วิธีการไปพัฒนาตนเองในด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์

โดยสรุป การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การฝึกอบรม และการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นคนมีวินัย มีความรับผิดชอบ และซื่อสัตย์ นอกจากนี้สามารถนำวิธีการไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ส่งผลให้การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอนก แท้สูงเนิน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีวินัย ด้านความสะอาด และด้านความประหยัดของนักเรียนโรงเรียน ตลาดไพรพิทยาคมอำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า

1. สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัย ด้านความสะอาด และด้านความประหยัด ในวันที่ 6 มิถุนายน 2546 มีสิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ผลการสำรวจคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย การรักษาความสะอาด และความประหยัดของนักเรียน คณะผู้บริหารและครูซึ่งมีความตระหนักถึงปัญหาที่โรงเรียนต้องรีบดำเนินการแก้ไข จึงเห็นชอบให้มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านความประหยัด ความมีวินัย และความสะอาด

2. การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนด้านความมีวินัย ความประหยัด และความสะอาด ได้แก่ การจัดประชุมระดมความคิดเห็น จัดอบรม การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ จัดให้มีกลุ่มพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จัดให้มีการประชาสัมพันธ์และสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรม จริยธรรม การประชุมหัวหน้ากลุ่มเพื่อนำเสนอผลงาน เผยแพร่แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ประสบความสำเร็จ และประเมินผล การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสรุปถึงความสำเร็จและสภาพปัญหาต่าง ๆ

3. ผลการพัฒนา นักเรียนมีพัฒนาการด้านความมีวินัย ด้านความสะอาด และด้านความประหยัดสูงขึ้น โดยมีความรับผิดชอบต่อตนเองในการเดินทางมาเรียนอย่างตรงต่อเวลารักษาความสะอาด และการประหยัดทรัพยากรต่าง ๆ ภายในโรงเรียนซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า นักเรียนมีการ

ปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความประหยัด ด้านมีวินัย และด้านความสะอาด ตามลำดับ

จากการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีวินัย ด้านความสะอาด และด้านความประหยัดของนักเรียนในครั้งนี้ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านความมีวินัย ด้านความสะอาด และด้านความประหยัดสูงขึ้น จึงถือเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

ทองย้อม สาครสูงเนิน (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียนแบบยั่งยืน ตามแนวทางไตรสิกขา โรงเรียนบ้านอิฐออดอนหวายขม้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า

การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียนแบบยั่งยืน โดยใช้โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียน ตามแนวทางไตรสิกขา และตามความคิดเห็นของนักเรียนผู้ร่วมวิจัยโดยรวมทั้ง 12 กิจกรรม มีคุณภาพอยู่ในระดับดี และนักเรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม นอกจากนั้นนักเรียนผู้ปกครองนักเรียนและผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นว่า โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียน ตามแนวทางไตรสิกขา เป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียน ตามแนวทางไตรสิกขาโรงเรียนอื่น ๆ ได้ ผลการจัดกิจกรรมปรากฏว่า นักเรียนได้รับการส่งเสริมด้านความมีระเบียบวินัยความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ด้านความเมตตากรุณา ด้านความกตัญญูกตเวที และด้านความประหยัด ในภาพรวมอยู่ในระดับดี

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียน โดยใช้เทคนิคโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียน ตามแนวทางไตรสิกขา และเทคนิคการพัฒนาบุคลากรผู้มาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม กิจกรรมเข้าแถวดีมีวินัย กิจกรรมนั่งสมาธิก่อนเรียน กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันอานาถนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กิจกรรมการอบรมนักเรียนในวันสุกัลป์คาห์ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมกลุ่มทำความสะอาด กิจกรรมอบรมทรัพยากรนักเรียน และ

กิจกรรมบันทึกทำความดีเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อมและเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการสอนด้านอื่น ๆ ต่อไป

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แบร์ (Bear. 1979 : 4961-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ที่มีต่อปัญหาด้านความประพฤติและสติปัญญา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 6 จำนวน 60 คน ในเมืองไอโอวา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบิร์ตและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของสแตนลีย์ พอร์ด ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาความประพฤติจะลดลง และพฤติกรรมทางจริยธรรมจะเพิ่มขึ้นกับเด็กที่มีเชาวน์ปัญญาสูง จะมีความก้าวหน้าทางจริยธรรม

ฟรีเสน-ฟอร์ด (Friesen-Ford. 1997 : 642-A) ทำการศึกษาเจตคติและความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับวินัยนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐซัสเซกเซวั้นประเทศแคนาดา ผลการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองต้องการเข้าเกี่ยวข้องกับกาปฏิบัติทางวินัยที่นำไปใช้กับเด็กของตนในโรงเรียน ชอบที่จะได้รับแจ้งทางโทรศัพท์ในสัญญาณแรกที่สุดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กของตน ซึ่งแทรกแซงความสามารถทางการเรียนของเด็ก แบ่งรับแบ่งปฏิเสธเกี่ยวกับการลงโทษทางร่างกายอันเป็นการปฏิบัติทางวินัย “สถานสุดท้าย” และแบ่งความเห็นออกเป็น 2 ฝ่ายเท่า ๆ กัน ว่า การปฏิบัติเช่นนี้ควรจะถูกห้ามจากโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนี้หรือไม่ การทำร้ายร่างกายด้วยอาวุธ การดมกาว และการกระทำอย่างป่าเถื่อนเหล่านี้ ผู้ปกครองประมาณค่าว่ารุนแรงน้อยที่สุด การประชุมครูและนักเรียนนั้น ผู้ปกครองเห็นว่าเป็นมาตรการทางวินัยที่รุนแรงที่สุด สำหรับพฤติกรรมที่ผิดเกี่ยวกับการต่อต้านสังคม พฤติกรรมทางเพศ และพฤติกรรมละเมิดสิทธิผู้อื่น ซึ่ง โรงเรียนใช้วิธีการประชุมครูและนักเรียนนั้น ผู้ปกครองประมาณค่าว่าเป็นการปฏิบัติทางวินัยที่เหมาะสมที่สุด

ซุนิก (Zunich. 1963 : 136 ; อ้างถึงใน ทองย้อม สาครสูงเนิน. 2549 : 110) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการรับรู้ด้านความรู้สึกรับผิดชอบของเด็ก ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมต่ำ และฐานะทางสังคมปานกลาง เพื่อต้องการทราบว่า การรับรู้ของเด็กในด้านความรับผิดชอบนั้นแปรไปตามระดับชั้นของสังคมหรือไม่ โดยใช้ Children Responsibility Inventory เป็นเครื่องมือวัด ซึ่งประกอบด้วย คำถาม 25 ข้อ ใช้เด็ก จำนวน 500 คน ในรัฐเทนเนสส์ สหรัฐอเมริกา เป็นผู้ตอบ ผลการศึกษารังนี้ พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมระดับปานกลางมีการรับรู้ด้านความรู้สึกรับผิดชอบได้เร็วกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่

มีฐานะทางสังคมระดับต่ำ

เฮนสัน (Henson, 2000 : 131-A) ได้ศึกษาความรับผิดชอบตามที่เข้าใจของผู้ที่จะเป็นครูเพื่อการพัฒนาจริยธรรมนักเรียนของตน มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่า ใครที่ครูก่อนประจำการเห็นว่าควรรับผิดชอบต่อการพัฒนาจริยธรรมนักเรียนของตน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบคำถามในวารสารทางวิชาการ 2 ชื่อ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นครูก่อนประจำการ คือ โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมทางจริยธรรมมากเพียงใด วารสารทางวิชาการของนักศึกษาฝึกสอนกล่าวถึงบทบาทของโรงเรียน หรือชุมชนครูและผู้ปกครอง ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบคำถามเชื่อว่าโรงเรียนเป็นสภาพแวดล้อมทางจริยธรรม เนื่องจากผูกติดกับ จริยธรรมของกระบวนการสอน ผู้ตอบคำถามเห็นว่าครูเป็นผู้นำทางจริยธรรมและเป็นตัวแทนการให้จริยธรรม ซึ่งควรจะรับผิดชอบต่อการพัฒนาระบบความเชื่อของนักเรียนนักศึกษาฝึกสอนรู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบ ถึงแม้ว่าครูจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อศึกษาหาวิธีและเหตุผล ผู้ตอบไม่ทุกคนเชื่อว่าโรงเรียนและครูควรจะมีบทบาทการพัฒนาจริยธรรม ผู้ตอบจำนวนมากแสดงว่าสภาพแวดล้อมของบ้านหรือผู้ปกครองมีความรับผิดชอบสูงต่อการพัฒนาจริยธรรมของตน ผู้ตอบที่เรียนวิชาเอกการมัธยมศึกษาส่วนมากรู้สึกว่าโรงเรียนล้มเหลวในเป้าหมายของการเป็นผู้มีจริยธรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า

การจะพัฒนาคุณธรรมนักเรียนให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียนจำเป็นจะต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนที่เป็นอยู่ และจำเป็นต้องดำเนินการ โดยให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา และผู้วิจัยต้องศึกษาจากผลการวิจัยที่ดำเนินการจากบุคคลที่ดำเนินการวิจัยมาแล้ว เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ในด้านการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความมีเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที และความรักในความเป็นไทย ซึ่งนักเรียนจะประพฤติกฎปฏิบัติตนได้นั้นครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ และพยายามหาแนวทางที่จะให้นักเรียนเห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นการให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง การปฏิบัติตนของครูและบุคลากรเกี่ยวข้อง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียน